

Міністерство освіти і науки України
Київський національний університет імені Тараса Шевченка
Навчально-науковий інститут філології
Кафедра теорії та практики перекладу романських мов імені Миколи Зерова

**ОСОБЛИВОСТІ УКРАЇНСЬКОГО ПЕРЕКЛАДУ ТАМАРИ
ВОРОНОВИЧ ПРИГОДНИЦЬКОГО РОМАНУ «ДІТИ КАПІТАНА
ГРАНТА» ЖУЛЯ ВЕРНА**

Кваліфікаційна робота
освітнього рівня «бакалавр»
студентки 4 курсу бакалаврату
освітньої програми «*Переклад
з французької та англійської мов*»,
спеціальність – *035 Філологія*
Марії Олександрівни ЗАЙЧЕНКО

Науковий керівник:
к. філол. н., доц. **Сергій САЄНКО**
Рецензент:
к. філол. н., доц. **Елла АНДРІЄВСЬКА**

«Допущено до захисту»
на засіданні кафедри
теорії та практики перекладу
романських мов імені Миколи Зерова
Протокол № 9/1 від «21» червня 2024 року

завідувач кафедри (підпис)
д.філол.н., проф. **Ірина СМУЩИНСЬКА**

КИЇВ
2024

Анотація. Актуальність роботи пов'язана з повсякденною необхідністю долати труднощі, з якими стикаються перекладачі, а також розробкою методологічних підходів для подолання цих труднощів. Метою дослідження є визначення способів та засобів відтворення французького роману «Діти капітана Гранта» Жуля Верна українською мовою.

Об'єктом дослідження є особливості перекладу художніх творів, а саме пригодницького роману. Предмет дослідження становлять способи передачі та відтворення особливостей художнього твору, зокрема роману з французької мови на українську.

Для досягнення мети було виконано низку завдань: розглянуто особливості перекладу пригодницького роману Жуля Верна українською мовою; охарактеризовано основні перекладацькі прийоми для перекладу роману Жуля Верна; досліджено та проаналізовано особливості відтворення лексичних, стилістичних та граматичних особливостей роману українською мовою.

Застосовано наступні методи дослідження: компаративний аналіз (зіставлення оригіналу та українського перекладу); лінгвістичний аналіз (виявлення відмінностей та подібностей у використанні мовних засобів, стилістичних особливостей, передачі культурних контекстів).

Аналіз перекладу пригодницького роману «Діти капітана Гранта» Жуля Верна показав, що Тамара Воронович для перекладу частіше вдавалася до таких перекладацьких прийомів, як вилучення, додавання та реметафоризацію для збереження образності оригіналу.

Дослідження підкреслило значення і складність перекладу літературних творів, зокрема романів, а також роль перекладача, як посередника між різними культурами і мовами.

Ключові слова: засоби відтворення, художній твір, пригодницький роман, перекладацькі прийоми, вилучення, додавання, реметафоризація.

Abstract. The relevance of the study is related to daily need to overcome the difficulties faced by translators, as well as the development of methodological approaches to overcome these difficulties. The purpose of the study is to identify the ways and means of reproducing the French novel «The Children of Captain Grant» by Jules Verne into Ukrainian.

The object of the study is the peculiarities of translation of fiction, especially an adventure novel. The subject of the study is the ways of transferring and reproducing the features of a work of fiction, in particular a novel, from French into Ukrainian.

To achieve this goal, a number of tasks were performed: the peculiarities of translating Jules Verne's adventure novel into Ukrainian were considered; the main translation techniques for translating Jules Verne's novel were characterised; the peculiarities of reproducing the lexical, stylistic and grammatical peculiarities of the novel into Ukrainian were studied and analysed.

The following research methods were used: comparative analysis (comparing the original and the Ukrainian translation); linguistic analysis (identifying differences and similarities in the use of language, stylistic features, and the transmission of cultural contexts).

The analysis of the translation of Jules Verne's adventure novel «The Children of Captain Grant» showed that Tamara Voronovych used such translation techniques as deletion, addition, and remetaphorisation more often to preserve the imagery of the original.

The study highlighted the importance and complexity of translating literary works, particularly novels, as well as the role of the translator as an intermediary between different cultures and languages.

Key words: means of reproduction, work of fiction, adventure novel, translation techniques, deletion, addition, remetaphorisation.

ЗМІСТ

ВСТУП	5
РОЗДІЛ 1. НАУКОВО-ТЕОРЕТИЧНІ ПІДҐРУНТТЯ АНАЛІЗУ ПЕРЕКЛАДУ ХУДОЖНЬОГО ТВОРУ ЖУЛЯ ВЕРНА	7
1.1. Важливість творчої спадщини Жуля Верна для сучасного українського читача.....	7
1.2. Основні вимоги до перекладу художніх творів у сучасній Україні.....	10
1.3. Особливості перекладу українською мовою творів франкомовних письменників 19-20 століття.	14
Висновки до розділу 1	18
РОЗДІЛ 2. ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ РОМАНУ ЖУЛЯ ВЕРНА «ДІТИ КАПІТАНА ГРАНТА»	19
2.1. Лексико-семантичні особливості перекладу роману.	19
2.2. Основні граматичні ознаки перекладу роману.....	27
2.3. Роль стилістичних фігур в романі та особливості їх відтворення в перекладі.....	34
2.4. Основні перекладацькі трансформації використані Тамарою Воронович в перекладі роману «Діти капітана Гранта».....	36
Висновки до розділу 2	41
ВИСНОВКИ	42
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	44
СПИСОК ДЖЕРЕЛ ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ	46
RÉSUMÉ	47

ВСТУП

У сучасному глобалізованому світі, де культурний і літературний обмін стають невід'ємною частиною суспільного життя, переклад художніх творів відіграє важливу роль у формуванні міжкультурного діалогу. Переклад літератури дозволяє долати мовні бар'єри, відкриваючи доступ до скарбниці світової літературної спадщини для широкого кола читачів. Це особливо важливо в умовах зростаючої потреби у взаєморозумінні та співпраці між народами різних культур.

Переклад художніх творів – це не просто технічний механізм передачі інформації з однієї мови на іншу. Це складний і творчий процес, що вимагає від перекладача глибокого розуміння не лише мови, але й культури, літературного стилю, історичного та соціального контексту оригіналу. Завдання перекладача – віддзеркалити особливості автентичного тексту, його емоційний вплив, образність та стилістичні особливості, щоб передати читачам весь спектр відчуттів і вражень, закладених автором.

Актуальність даної дипломної роботи пов'язана з повсякденною необхідністю долати труднощі, з якими стикаються перекладачі, а також розробкою методологічних підходів для подолання цих труднощів. Особлива увага приділяється аналізу перекладацьких стратегій і тактик, які дозволяють зберегти художню цінність та емоційний заряд оригіналу.

Метою дослідження є визначення способів та засобів відтворення французького роману «Діти капітана Гранта» Жуля Верна українською мовою.

Основними завданнями даної дипломної роботи є:

- розглянути особливості перекладу пригодницького роману Жуля Верна українською мовою;
- охарактеризувати основні перекладацькі прийоми для перекладу роману Жуля Верна;

- дослідити та проаналізувати особливості відтворення лексичних, стилістичних та граматичних особливостей роману українською мовою;

Об'єктом дослідження є особливості перекладу художніх творів, а саме пригодницького роману.

Предмет дослідження становлять способи передачі та відтворення особливостей художнього твору, зокрема роману з французької мови на українську.

Матеріалом дослідження є французький пригодницький роман «Діти капітана Гранта» Жульє Верна (1867) та один з його українських перекладів, а саме переклад Тамари Воронович, виконаний у 1967 році та перевиданий у 1989 році.

Методи дослідження: компаративний аналіз (зіставлення оригіналу та українського перекладу); лінгвістичний аналіз (виявлення відмінностей та подібностей у використанні мовних засобів, стилістичних особливостей, передачі культурних контекстів).

Дослідження перекладу художнього твору має **наукову цінність**, способи як перекладачка адаптує текст до сучасних реалій, зберігаючи при цьому автентичність оригіналу, можуть бути корисними для розробки методологічних рекомендацій для перекладачів.

Практична цінність даної дипломної роботи полягає у вдосконаленні перекладацької практики, збагаченні теоретичних знань, освітньому впливі, професійному розвитку перекладачів, розвитку видавничої справи та задоволенні потреб читача.

Структура бакалаврської роботи складається з вступу, двох розділів, висновків до кожного, загальних висновків, списку використаних джерел резюме.

РОЗДІЛ 1. НАУКОВО-ТЕОРЕТИЧНІ ПІДГРУНТТЯ АНАЛІЗУ ПЕРЕКЛАДУ ХУДОЖНЬОГО ТВОРУ ЖУЛЯ ВЕРНА

1.1. Важливість творчої спадщини Жуля Верна для сучасного українського читача

Творча спадщина видатного письменника Жуля Верна є безцінною. Важливим є те, що популярність творів Жуля Верна з'явилася навіть задовго до його смерті. Люди знайомилися та читали його книжки по всьому світу, вони були перекладені багатьма мовами. Творчість Жуля Верна були в центрі уваги провідних літературних критиків.

Жуль Верн народився у 1828 році у звичайній сім'ї адвоката у місті Нант. Він обрав класичний шлях багатьох письменників, який був типовим для того часу. Як зазначає Домінік Каліфа у своїй науковій статті «Жуль Верн – науковий пророк. Історія та цивілізація» (Jules Verne, le prophète scientifique. Histoire & Civilisations), дитинство та юність, які письменник провів у провінції позначені навчанням у релігійному закладі, супроводжувалися поїздкою до Парижу для вивчення права, де, як і багато інших, молодий студент був втягнутий у літературне життя. Він опублікував кілька оповідань та казок у газетах, а також написав декілька п'єс для театру, перш ніж у 1861 році здійснив вирішальну зустріч з видавцем П'єром-Жулем Гетцелем. Ця зустріч була початком інтенсивної співпраці, яка сприяла створенню праці – «Незвичайні подорожі», збірки з 62 романів та 18 оповідань, що принесла Жулю Верну міжнародну славу. [29]

Наявність власної інтуїції про сучасне йому суспільство, яке він поширював до розмірів всієї планети, а саме подорожі сушею, морем чи повітрям ставали звичним явищем і сповіщали про те, що відбудеться 100 років потому. Керуючись вірою в науку і прогрес, Жуль Верн також передбачав майбутнє, де машини захоплять сучасний світ.

Жуль Верн – це приклад геніального передбачення не тільки для своєї країни, а й усього світу. Він міг несвідомо, проте значуще впливати на розум поколінь завдяки своїм творам. Цей вплив мав виховний та просвітницький

характер для читача, а для науки та наукового процесу – надихаючий. Твори Жуль Верна насичені живою і легкою французькою мовою, яка прикрашена гумором і щоденною легкістю спілкування людей. Незвичні пригоди його винахідливих і благородних героїв не надокучають читачеві. Після прочитання будь-якої книги відчувається, що він вдихнув оптимізм та віру до безмежної сили людини.

Як зазначає у своїй книзі Брандис Є.П. «Поряд з Жулем Верном», невід’ємний вклад Жуля Верна в літературу – це потужний розвиток світової наукової фантастики. Винайдений ним тип роману знайшов прихильників у всіх країнах світу. Це пригодницька, прогностична та інженерна фантастика, яка продовжує бути актуальною і до нині, використовуючи нові прийоми та умови та користується популярністю серед молоді.[4]

Проте найголовніший секрет Жуля Верна – це його талант майстра романіста, пригодницької інтриги, першовідкривача нового позитивного героя, який увібрав в себе усі риси людини майбутнього. Він надав красі природи і мистецтва нові сенси. Романтика буденного – це постійний прекрасний пейзаж його надзвичайних пригод у творах. Те, що для інших здавалося невиразним, сірим та звичайним, Жуль Верн зміг вдихнути у це друге життя.

Крім того, у центрі уваги письменника завжди людина, творець, а не наукова-технічна конструкція та ідея. Завдяки Жулю Верну відбувся переворот у літературі, адже на зміну герою міщанину прийшов новий герой – інженер та винахідник. Події, які відбуваються у розкішних палацах та до яких звик читач, замінюють нові – сцени у майстернях, лабораторіях, на борту. Саме Жуль Верн приніс у літературу створення людини завтрашнього дня. У романах автор звертається до юнаків і до людей майбутнього, він хотів донести, що потрібно любити свободу та вірити у найближчу перемогу людства над силами зла.

Герої романів живуть й хвилюють читачів і донині. Жуль Верн не був геніальним вченим, письменником чи пророком. Основним внеском було те,

що він вказав шлях людям. Читачі романів Жуля Верна – це найбільший та найцінніший його спадок. Він ніколи не втратить свою актуальність. З кожним днем вона, навпаки, стає все більшою та читачі починають цінувати творчість все сильніше.

За даними ЮНЕСКО, у 20 столітті Жуль Верн займав третє місце за кількістю перекладів багатьма мовами світу в глобальному масштабі. Творчість Жуля Верна залишається назавжди невмирущим супутником молодості та пригод.

Для формування сучасної української молоді важливими є тексти перекладів провідних письменників, включаючи Жуля Верна. Переклад його твору був завжди у центрі уваги та перекладено багатьма українськими перекладачами. Існує щонайменше 14 перекладів роману, які виконали А.Белецький, Т.Воронович, Р.Терещенко, Л.Колодинська, О.Донічева, І.Базилянська, Н. Романович-Ткаченко та інші.

Як згадувалося, один з українських перекладів належить Тамарі Воронович. На жаль, інформації про її біографію не багато, проте цей переклад має велике значення для українського суспільства. Адже, як відомо, переклад роману українською мовою було випущено у 1967 році, а редакцію перекладу у 1989. Тому необхідно взяти до уваги усі ті особливості, які накладала радянська система на тексти книг, що видавалися українською мовою.

Воронович Тамара Михайлівна народилася у селі Піщанка, що на Вінниччині у 1909 році. Кандидат філологічних наук, перекладачка та літературознавець. У 1931 році закінчила Київський кооперативний інститут. Викладала зарубіжну літературу у Київському інституті іноземних мов, Львівському та Житомирському педагогічних інститутах. Тамара Воронович переклала низку французьких творів, серед яких на нашу думку займає особливе місце «Діти капітана Гранта» Жуля Верна (1967 р.)

1.2. Основні вимоги до перекладу художніх творів у сучасній Україні

Проблема перекладу художніх творів заслуговує на особливу увагу перекладачів та лінгвістів. Чимало досліджень, наукових робіт, підручників присвячені цій темі.

Переклад художніх творів українською мовою почав широко розвиватися на початку 20 століття. Однією з визначних постатей, яка внесла свій вклад у розвиток української літератури та перекладу є письменник та перекладач Валеріан Підмогильний. Він відомий не тільки завдяки власним творам, а й перекладами з французької мови видатних письменників: Вольтера, Дідро, Мопассана. На жаль, його життя трагічно обірвалося через нищівну політику більшовиків. Письменники, яким вдалося уникнути репресій змогли відтворювати свою творчість у перекладах зарубіжних художніх творів.

Для сучасної України вагомий вклад у розвиток українського перекладу французьких художніх творів внесла перекладачка Галина Чернієнко, отримала премію ім. Григорія Сковороди у категорії «література» за переклад книги Жерара де Кортанза «Індиго». Також перекладач Анатоль Перепада, який переклав твір Франсуа Рабле «Гаргантюа та Пантагрюель». У 2014 році єдиним лауреатом став Андрій Репа за переклад книги «Теперішнє, нація, пам'ять» П'єра Нора та «Учитель-незнайко» Жака Рансьєра.

Відомий теоретик українського перекладу В.Коптілов стверджував: «Художній переклад – відображення думок і почуттів автора прозового, драматичного або поетичного першотвору за допомогою іншої мови, перевтілення його образів у матеріал іншої мови».[10, ст. 34]

Художні твори включають в себе різноманітні жанри художньої літератури, критики та публіцистики. Вони виконують основні взаємозв'язані функції впливу та естетичну функцію. У даних текстах особливу роль відіграє форма викладу. Література втілює не тільки раціональне, але й художнє та естетичне пізнання дійсності. Від способу та форми подання змісту залежить цінність твору та рівень емоційного впливу на читача. У

художніх творах використовуються елементи усіх стилів, які включені до особливої літературної системи та набувають естетичної функції. Художні тексти поділяються на види відповідно до літературних жанрів, кожен з яких має свою художню, мовну та функціональну специфіку.

Як зазначає В.Коптілов у своїй книзі «Теорія і практика перекладу», у художньому перекладі розрізняють окремі підвиди перекладу залежно від приналежності оригіналу до певного жанру художньої літератури. Виділення перекладу творів того чи іншого жанру в особливий підвид перекладу носить умовний характер і залежить від цього, наскільки істотно впливає специфіка даного жанру, перебіг і результат перекладацького прогресу.[10]

Варто додати, що основою художнього перекладу є образність. У художньому творі проявляється не тільки індивідуальність автора, а насамперед прагнення відтворити свій особистий досвід, розуміння та осмислення явища. Проте, крім того, будь-який художній текст вимагає від перекладача ретельної уваги не тільки до предмета повідомлення, а й до експресивних засобів, які нерідко обираються на основі авторського стилю і літературного напрямку.

До художнього перекладу належить переклад художніх творів: прози, драматургії або поезії. Переклад даних творів є особливим, адже перекладач має зберегти та перенести мовою перекладу стиль письма автора. Художній переклад – це щось високе, духовне. Адже у творах відображаються філософські та естетичні погляди автора. Важливо мати достатньо знань у сферах географії, етнографії, ботаніки і тд. аби якнайкраще передати усі нюанси. Переклад афоризмів чи прислів'їв, у яких кожне слово цінне, безумовно, відрізняється від перекладу інших жанрів.

До проблеми перекладу художніх творів зверталися чимало науковців. Як стверджує український мовознавець, перекладач В. Коптілов «...форма і зміст художнього твору перебувають у нерозривній діалектичній єдності, найважливішим завданням художнього перекладу є збереження цієї єдності Перекладач повинен не тільки правильно відтворити ідеї автора роману,

драми чи поеми, а й відобразити спосіб художнього втілення цих ідей, передати образність оригіналу з не меншою силою, ніж це зробив автор». [10, ст.10]. Крім того, художній переклад має відповідати оригіналу з силою емоційного та інтелектуального впливу на читача. По суті, переклад стає новим варіантом та інтерпретацією оригіналу.

Лінгвісти та філологи відокремлюють так звану «теорію неможливості перекладу». Згідно з нею, повноцінний переклад неможливий через значні розбіжності виразних засобів мов, перекладений твір є слабкою і неточною версією оригіналу, що змінює справжній сенс оригінального твору.

На противагу, існує інша думка. Багато професійних перекладачів вважають, що будь-яка розвинена національна мова може повністю передати думки, висловлені іншою мовою. Практика доводить, що будь-який текст можна адекватно перекласти зі збереженням стилістичних особливостей автора. Однак для точності іноді потрібно змінити структуру речення або слова відповідно до мовних норм.

За О. Чередниченко «Точність перекладу зовсім не означає простого копіювання оригіналу, яке неодмінно призводить до спотворення його змісту». [25, ст.140]. Як цитує О.Чередниченко у своїй книзі «Про мову і переклад», Іван Франко у своїх працях наводить свою теорію, а саме, що точність перекладу полягає у правильному відтворенні первинних ідей і важливому дотриманні форми оригіналу і єдності змісту. [25]

Доречно розглянути жанр художнього твору - роман. Твір Жуль Верна «Діти капітана Гранта» належить до літературного жанру, який був визначений, як пригодницький роман.

Отже, роман – це літературний жанр, який був поширений у 18-19 ст.; частіше великий за обсягом та складний за будовою. Основною рисою роману є детальне розкриття життєвих ситуацій та долі основних персонажів твору.

Важливим та складним завданням перекладача є передання ритму роману, адже він, як і значення слів, які складають речення можуть

передавати настрій автора. Також варто звертати особливу увагу на яскраво стилістично забарвлені групи слів – архаїзми і неологізми, елементи книжної мови і просторіччя, професіоналізми й вульгаризми, діалектні й запозичені слова. Залежно від конкретних умов контексту вони по-різному відтворюються в перекладі, але їх специфіку не варто упускати. Те саме можна сказати й про прислів'я і приказки, ідіоми, цитати. Якщо оминати ці складники художнього твору, це призведе до збіднення оригінального тексту.

Як зазначалося, твір «Діти капітана Гранта» - це пригодницький роман, який, в більшій мірі, має цільову аудиторію серед дітей та юнаків. Отже, доцільно зупинитися докладніше на особливостях перекладу саме пригодницького роману.

Переклад даних творів є специфічним, адже перекладач має взяти до уваги особливості сприймання неповнолітнього читача, який виріс у іншому культурно-мовному середовищі. Цілком зрозумілим, є те, що не усі явища оригінального тексту можуть сприйматися юною аудиторією, тому важливим завданням перекладача є зробити переклад якомога зрозумілим. Отже, слід навести конкретний приклад труднощів перекладу, а саме те, що складність для перекладу у творах для юнаків становить розмовний варіант носіїв даної мови, який є рухливим мовним прошарком і не має фіксованих відповідників у словниках.

На основі теорії кандидата філологічних наук Л.Фоміної можна визначити, що до перекладу художнього твору висуваються такі вимоги:

- Точність. Перекладач повинен передати читачеві всі думки автора повністю, у тому числі й нюанси і відтінки висловлювань. Важливо зберегти не лише основні ідеї, але й дрібні деталі. Проте, слід зазначити, що перекладач не має додавати власних думок чи пояснень, оскільки це викривляє оригінальний текст.
- Ясність. Важливо, щоб перекладач був лаконічним і зрозумілим, але це не повинно впливати на ясність висловлення. Необхідно уникати

складних і двозначних виразів, що можуть ускладнювати розуміння. Думка повинна бути виражена просто і зрозуміло.

- **Лаконічність.** Перекладач має уникати зайвих слів і виражати думки максимально стисло та чітко.
- **Літературність.** Як вже було згадано, переклад має повністю відповідати загальноприйнятим літературним нормам. Кожне висловлення повинно бути жвавим і природнім, й не містити ніяких слідів чужих синтаксичних конструкцій оригінального тексту.[24]

1.3. Особливості перекладу українською мовою творів франкомовних письменників 19-20 століття

Переклад з французької мови – це окрема ділянка, яка відрізняє її від інших. Як наслідок, є ряд лексичних, стилістичних, фонетичних, синтаксичних особливостей, які притаманні французькій мові та її перекладу на українську.

Особливість французької мови, яка відсутня в українській – вживання артиклів. Існують два типи артиклів: означені та неозначені. Означені – le, la, les та неозначені – un, une, des. Як вже було зазначено, в українській мові дане явище відсутнє, тому це вимагає від перекладача додаткової роботи для збереження ясності та точності висловлювання.

Слід зауважити, що українська мова має систему відмінків, які відсутні у французькій. Для перекладача це вимагає додаткової уваги при перекладі займенників та іменників.

Для характеризування синтаксичного рівня французької мови доречно зауважити, що французька мова має строгий порядок слів у реченні – прямий. На відміну від французької, в українській мові порядок слів більш вільний і залежить від контексту.

Якщо говорити про непрямий порядок слів у французькій мові, тобто інверсію. Вона часто використовується для побудови питальних речень та для наголошення певних частин речення, що потребує відповідної адаптації в українському перекладі.

У французькій мові існує два види інверсії для побудови питальних речень: проста та складна. Проста характерна для речення, у якому підмет виражено займенником. У питальному реченні, яке утворено за допомогою простої інверсії, особовий займенник стоїть після дієслова. За допомогою складної інверсії утворюються речення, коли підмет і прямий додаток питального речення виражені іменником.

На відміну від французької, в українській мові інверсію зазвичай використовують задля зміни тону речення, підкреслення деяких деталей або забезпечення кращого ритму в мовленні. Інверсію можна зустріти в питальних або умовних реченнях, проте це не є чітким правилом, як у французькій мові, тобто можна будувати питальне речення у двох варіантах.

Проте, як стверджує О. Шухова у своїй науковій праці «До генези та сутності синтаксичного поняття інверсії», вчені дійшли до висновку, що в українській мові існують випадки, коли інверсія обов'язкова. В першому випадку, інверсія необхідна коли ситуація вимагає встановлення зв'язку зі словами сусіднього речення або словосполучення. В іншому, використання інверсії необхідне, коли слова автора знаходяться всередині прямої мови або після неї. [26]

Необхідно звернути увагу також на стилістичні особливості французької мови. Вагому роль у французькій мові займають ідіоматичні та фразеологічні вирази, які часто не мають прямих відповідників в українській. Завдання перекладача знайти еквівалентні вирази або адаптувати їх для українського читача.

Згідно з думкою українського вченого-лінгвіста В. Глущенко у науковому посібнику «Лексикологія. Фразеологія. Лексикографія», фразеологізми можна розділити на два типи. Перші характеризуються злитим значенням, яке не розділяється на значення окремих лексичних компонентів: *regarder à travers ses doigts* – дивитися крізь пальці. У іншому випадку переосмислене слово набуває фразеологічного зв'язаного значення, яке може реалізуватися лише у поєднанні з певним словом або обмеженим колом слів.

Це призводить до утворення стійких словосполучень, що мають аналітичне (розчленоване) значення: *jeunesse dorée* – золота молодь. Слід зазначити, що даний фразеологізм походить саме з французької мови. [5]

Наступна особливість французької мови – це фонетичний рівень. Коли повнозначне слово супроводжується службовими словами, незалежно від їх розташування перед чи після повнозначного слова, наголос зберігається на кінцевому складі останнього слова в групі. Така група слів, яка об'єднує повнозначне слово із службовим, називається ритмічною групою. Вона сприймається як єдине ціле як у лексичному, так і у граматичному плані, оскільки містить один спільний наголос.

Доречно зазначити, що роман «Діти капітана Гранта» Жуля Верна насичений лексикою різноманітних галузей: морської справи, ботаніки, гемології, іхтіології. Перехід від вітрильного транспорту до пароплавів віддзеркалюється у романі, для сучасного перекладача лексика з оснасткою судна є абсолютно незнайомою. Протягом не одного століття в українській мові не існувало того, що пов'язано зі справжнім морем. Вживалися такі вирази, як «море пшениці», «море ланів», але мова йшла не про справжнє море. Перед перекладачем постає справді складне завдання - переклад термінології про морське життя, рибу, рослини, каміння. Деякі назви рослин та тварин іноді вжиті у творі латиною, їх відповідники частіше відсутні як і у французькій мові, так і в українській. Це також ускладнює переклад.

Як зазначалося у розділі, французька мова характеризується великою кількістю фразеологізмів. Отже, у романі зустрічається чимала кількість французьких фразеологізмів та прислів'їв. Перекладач повинен підібрати найкращий український відповідник, який зможе найточніше передати сенс оригінального вислову.

Як підсумок до вищезазначеної інформації, можна сказати, що французька мова дійсно унікальна і має багато особливостей та нюансів на фонетичному, стилістичному, морфологічному рівнях, які відсутні в українській мові. Перед перекладачем постає завдання вміти правильно та

грамотно адаптувати ці нюанси в українській мові, щоб не спотворювати переклад.

Висновки до розділу 1

Український переклад художніх творів почав широко розвиватися у 20 столітті, незважаючи на всі заборони, які впроваджувала влада у ті часи. Проблема та особливості перекладу художніх творів була і залишається актуальною для лінгвістів та перекладачів. Неабияка кількість підручників, наукових статей присвячена дослідженню цієї теми.

Переклад художніх творів має ряд особливостей та нюансів. Перед перекладачем постає завдання передати оригінал лаконічно та точно, а також зберегти образність. Для розвитку сучасного художнього перекладу в Україні внесли свій вклад, В.П. Підмогильний, Г.В.Чернієнко, А.О.Перепада, А.А. Репа та багато інших лінгвістів, перекладачів та письменників.

Започаткування нового типу роману належить французькому письменнику Жулю Верну. Новим типом роману є пригодницький. Переклад романів вимагає передання ритму та стилістично забарвлених груп слів. Уникання даних складників художнього твору призведе до збіднення перекладу. Для перекладу роману «Діти капітана Гранта» Жуля Верна перед перекладачем постає складне завдання перекладу термінології морської справи, ботаніки, іхтіології, гемології. Роман насичений фразеологізмами та прислів'ями, які вживалися у 19 столітті. Перекладачеві доводиться знаходити адекватні українські відповідники для наукових термінів та фразеологізмів.

Французької мова має ряд особливостей, які вирізняють її від української: відсутність системи відмінків, вживання артиклів та інверсії для питальних речень та для наголошення певних частин речення, наявність ритмічних груп.

РОЗДІЛ 2. ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ РОМАНУ ЖУЛЯ ВЕРНА «ДІТИ КАПІТАНА ГРАНТА»

2.1. Лексико-семантичні особливості перекладу роману

Розділ присвячено дослідженню особливостей перекладу французького пригодницького роману «Діти капітана Гранта» Жуля Верна українською перекладачкою Тамарою Воронович. Роман має широкий спектр понять, реалій, термінології, лексики, яка притаманна французькій мові 19 століття.

У розділі йдеться про детальний аналіз пригодницького роману на лексико-семантичному рівні, граматичному, дослідження стилістичних фігур, які зустрічаються та які відсутні, а також використання перекладацьких трансформацій.

Не можна не зазначити, що Жюль Верн є засновником жанру художньої літератури – пригодницького роману. Особливостями пригодницького роману є те, що він пов'язаний з періодом географічних відкриттів, створенням робіт дослідників в різних кінцях планети і тому, відповідним чином, на підґрунтях цього тексту людина пізнає світ, розширює кругозір та має зразок спілкування тогочасної Франції та Європи в цілому.

Перевагою роману є те, що він насичений лексикою різних галузей, а саме ботаніки, гемології, іхтіології, географії, морської справи.

Морська термінологія займає значну частину у творі. Речення подане нижче слугує таким прикладом, а саме вживання термінів морської справи:

Le capitaine John établit <u>la misaine</u> , <u>la brigantine</u> et <u>le petit hunier</u> ;	Капітан Джон Манглс наказав поставити <u>фок</u> , <u>контр-бізань</u> і <u>малий марсель</u> .
--	---

Слід зазначити, що у реченні присутні терміни, які характеризують частини корабля. В українському реченні перекладачка зберігає їх оригінальне значення та використовує українські відповідники, що робить переклад влучним та адекватним для розуміння. Крім того, це приклад, як перекладачка не змінює сенс оригіналу, а використовує прямі терміни-відповідники.

Наступним доцільним прикладом використання автором твору специфічної термінології для опису частин судна є дане речення:

<p>Le Duncan se couvrit de <u>toiles</u>, et sous sa <u>misaine</u>, sa <u>brigantine</u>, son <u>hunier</u>, son <u>perroquet</u>, ses <u>bonnettes</u>, ses <u>voiles de flèche</u> et d'<u>étais</u>, il courut <u>bâbord amures</u> avec une audacieuse rapidité.</p>	<p>«Дункан» розгорнув <u>вітрила</u>; <u>фок</u>, <u>бізань</u>, <u>марсель</u>, <u>брамсель</u>, <u>ліселі</u>, <u>горішні вітрила</u> й <u>стакселі</u> затріпотіли на вітрі, і, тримаючись лівим галсом, яхта полинула так швидко, що гвинт ледве торкався рухливих хвиль.</p>
---	---

В українському перекладі усі терміни зберігають своє основне значення. Але окрім терміну «toiles», який українською перекладається як «полотно», «картина». Авторка перекладу Тамара Воронович уникає прямого відповідника і вживає термін «вітрила». Безумовно, у французькій мові існує термін «voile», який і означає «вітрило». Проте перекладачка вдається до тактики заміни прямого відповідника.

Для порівняння використання і перекладу морських термінів можна проаналізувати речення, наведене нижче:

<p>Les matelots s'élancèrent dans <u>les enfléchures du vent</u>, et, non sans peine, ils diminuèrent la surface de <u>la voile</u> en l'enroulant de <u>ses garcettes</u> sur <u>la vergue amenée</u>.</p>	<p>Матроси кинулись до <u>висячих мотузяних драбинок</u> і, борючись з вітром, зменшили площу <u>вітрила</u>, підтягнувши його за допомогою <u>рифсезнів</u> до <u>спущеної реї</u>.</p>
---	--

Термін «les enfléchures» має відповідник в українській мові «вибленка» - це морський термін, що означає щаблі для підйому на щогли для спостереження за морем. Проте, у даному випадку, авторка перекладу не зберігає термін, а підбирає більш зрозуміле значення для читача - «мотузяні драбинки». Що стосується інших виділених термінів, слід зазначити, що у реченні вони зберігають своє пряме значення.

Після аналізу лексики наступного речення оригіналу та перекладу, можна зробити висновок, що автор роману використовує для позначення терміну «лопать» - «une des branches», що означає «гілка», «відділ», «галузь»,

хоча у французькій мові для позначення слова лопать існує відповідний термін – «pale».

...ses plongeurs lui rapportèrent qu'une <u>des branches de l'hélice</u> avait été faussée, et portait contre <u>l'étambot</u> : de là, l'impossibilité du mouvement <u>de rotation</u> .	Ті доповіли, що <u>одна лопать гвинта</u> погнулась і чіпляється за <u>ахтерштевень</u> , тому гвинт не може обертатися.
---	--

З чого можна зробити висновок, що перекладачка змінює поверхнєве значення на конкретний морський термін – «лопать» задля більш зрозумілого сенсу речення для читача.

Як було зазначено на початку розділу, роман насичений лексикою з різних галузей та наук. Отже, для подальшого аналізу лексичного рівня роману доцільно також навести приклади речень з розділу науки - ботаніки:

La route devint alors extrêmement difficile. Les plaines sablonneuses étaient hérissées de « <u>spinifex</u> », une herbe épineuse qui porte à Melbourne le nom de « <u>porc-épic</u> ».	Дорога ставала дедалі важча: піскуваті рівнини поросли, немов наїжачились, колючою травою « <u>спініфекс</u> », що її в Австралії звать « <u>їжатка</u> ».
--	--

Загалом, можна сказати, що у перекладі характерних відмінностей від оригіналу немає. Жюль Верн використовує як і основний термін рослини, так і назву, яку використовують жителі Австралії, що знайомить більше читача з культурою та рослинністю, характерною тій місцевості. Перекладачка, в свою чергу, не відходить від оригіналу речення, а так само передає зміст українською мовою. Цікавим є той факт, що термін «спініфекс» – це рослина, а австралійці, для його позначення використовують слово «їжатка», який характеризує тварину, тобто китицехвостий їжатець, дикобраз.

Речення, подане нижче слугує прикладом використання у романі термінології з галузі флористики:

<p>De grands <u>bouquets</u> de <u>mimosas</u> et d'<u>eucalyptus</u>, des gommiers d'essences diverses, en rompaient çà et là la monotone uniformité. Le « <u>gastrolobium grandiflorum</u> » hérissait le sol de ses arbustes aux fleurs éclatantes.</p>	<p>Одноманітність краєвиду вряди-годи порушували <u>гайки мімоз</u> і <u>евкаліптів</u> або камедних дерев, та ще рясніли кущі «<u>гастролобіум грандіфлорум</u>», рослини з яскравими квітами.</p>
--	---

У своєму перекладі перекладачка для позначення словосполучення «bouquets de mimosas» відходить від оригіналу та використовує свій варіант – «гайки мімоз», відповідно, основний зміст втрачається. Крім того, термін «gastrolobium grandiflorum» подано латиною та перекладено за допомогою перекладацького прийому транслітерації - «гастролобіум грандіфлорум», хоча існує назва «гастролобіум». Що стосується інших виділених термінів у реченні, у перекладі змін від оригіналу немає.

Для порівняння та аналізу нижче наведено приклад речення, в якому налічують терміни з розділу ботаніки - флористики:

<p>Et le « <u>tusseh</u> », plante arondinée gigantesque, à tige ligneuse, sortaient du verdoyant pâturage ; <u>une acène sarmenteuse</u> à graine piquante, <u>des lomaries robustes</u> à filaments enchevêtrés, quelques plantes frutescentes très vivaces, <u>de ancérines</u> dont les parfums balsamiques chargeaient la brise de senteurs pénétrantes, <u>des mousses</u>, <u>des céleris sauvages</u> et <u>des fougères</u> formaient une flore peu nombreuse, mais opulente.</p>	<p><u>Туссе</u>, велетенська рослина з деревистим стеблом, <u>пишна ацена</u>, котра має колюче насіння, <u>могутні ломарії</u> з химерно переплетеними волокнистим стеблинами, багаторічні кущові рослини <u>анцерії</u>, що насичували повітря п'янкими пахоцями, <u>дика селера</u>, <u>мох</u> і <u>папороть</u> доповнювали місцеву, хоч і' нечисленну, але розкішну флору».</p>
--	---

Після аналізу даного речення, слід підкреслити, що терміни рослин написано французькою мовою у оригіналі, а не латиною, у перекладі вони зберігають своє значення, перекладач використовує основні відповідники.

Проте, відмінністю є лише те, що авторка перекладу змінює місцями порядок термінів у своєму реченні «дика селера, мох», а у оригіналі спочатку термін «мох», а потім вже «дика селера». Дана відмінність не змінює сенс речення.

В якості прикладу термінології з розділу іхтіології, подано наступне речення:

Un « <u>cheilodactylus</u> », connu moins savamment sous le nom de <u>morue de mer</u> .	Риби « <u>чейлодактиліс</u> », відомої під менш вигадливим ім'ям <u>морської тріски</u> .
--	---

У порівнянні з попереднім прикладом, у даному реченні термін подано латиною та французькою мовою. Таким чином, в українському перекладі авторка обирає стратегію транслітерації латинського терміну та його збереження у реченні, що спочатку робить речення важким для сприйняття, але, в свою чергу, наступний термін «морська тріска», пояснює попередній.

Варто підкреслити, що у романі також наявна термінологія з розділу гемології. Отже, на основі речення, поданого нижче, можна проаналізувати спільні та відмінні риси оригіналу та перекладу:

Sous les vitrines étincelaient la <u>topaze blanche</u> , rivale des <u>topazes brésiliennes</u> , le <u>grenat almadin</u> , l' <u>épidote</u> , sorte de silicate d'un beau vert, le <u>rubis balais</u> , représenté par des spinelles écarlates et par <u>une variété rose</u> de la plus grande beauté, <u>des saphirs bleu clair et bleu foncé</u> , tels que le <u>corindon</u> , et aussi recherchés que celui du Malabar ou du Tibet, <u>des rutilés brillants</u> , et enfin <u>un petit cristal de diamant</u> qui fut trouvé sur les bords du Turon.	Під склом вітринок виблискували <u>білі топази</u> , що їм могли б позаздрити <u>топази бразильські</u> , <u>епідот</u> , різновид силікатів чудового зеленого кольору, <u>альмадінський гранат</u> , напрочуд гарні <u>шарлатові й рожеві рубіни</u> , подібні до <u>корунда</u> , <u>ніжно-голубі й темно-сині сапфіри</u> , такі ж вишукані, як сапфіри малабарські або тибетські, <u>блискучі рутили</u> , нарешті, <u>маленький діамант</u> , знайдений на берегах Терону.
--	---

Після проведення аналізу речення, можна зробити висновок, що в українському перекладі, що стосується термінології, відмінностей від

оригіналу не виявлено, використано прямі українські відповідники. Проте, слід підкреслити, що Тамара Воронович, як і у прикладах речень вище, змінює місцями порядок термінів дорогоцінних каменів, але від цього сенс речення не змінюється. Також для позначення кольору рубіну, авторка перекладу використовує прикметник «шарлатовий», тобто пурпурний, багряний. Такий прикметник зустрічається в українській мові рідше, ніж, наприклад, пурпурний. Це викликає труднощі у розумінні, який колір мається на увазі.

Жуль Верн у своєму романі постає, як перекладач з англійської мови, він зберігає притаманні для Англії звертання:

– Si <u>Votre Honneur</u> y consent, et pour peu qu'il plaise à Lady Glenarvan d'assister à une pêche curieuse, nous saurons bientôt à quoi nous en tenir.	– Якщо <u>ваша</u> згода, <u>сер</u> , і коли леді Гленарван матиме втіху від таких дуже цікавих ловів, то ми швидко дізнаємось, що то воно за рибина.
--	--

У даному прикладі слід підкреслити те, що «Votre Honneur» перекладено з упушенням слова «честь», а замість цього використано «сер», притаманне звертання в Англії. А перекладачка, в свою чергу, не використовує українські звертання, а залишає оригінал, аби передати атмосферу діалогу роману.

Схоже явище відстежується у наступному прикладі. Перекладачка замінює звертання «мілорд» на «сер».

– Assez bien, <u>mylord</u> , et sans éprouver trop de désagréments.	– Непогано, <u>сер</u> , плавання не завдає мені особливих неприємностей.
--	---

Слово «мілорд» є словом старожитністю, його широко використовували у розмовній мові у Франції та Англії з 16 століття, проте зараз воно є неактуальним. Частіше можна зустріти «месьє» у Франції та «містер» в Англії.

Для більшого ознайомлення з лексичним рівнем твору доцільно розглянути нижченаведений приклад. У реченні використано слово-старожитність, реалію – негоціант. Це слово походить з французької мови,

воно широко використовувалося у 18 столітті. Спочатку негоціантами називали купців, які були посередниками між винними виробниками та покупцями. Згодом негоціанти змогли володіти виноградниками і виробляти власне вино.

<p>C'était un <u>négociant</u>. Quant à ses qualités de marin, il passait pour un assez bon pratique de ces mers que les récifs de coraux rendent très dangereuses.</p>	<p>То був <u>негоціант</u>, та водночас він мав славу досвідченого моряка, що неабияк знався на тутешніх морях, вельми небезпечних через коралові рифи.</p>
---	---

Можна помітити, що французький термін зберігається в українському перекладі, має прямий відповідник. Для сучасного мовлення воно є застарілим та нехарактерним для української мови. Слід додати, що у перекладі Тамара Воронович об'єднує два речення оригіналу в одне, що і відрізняє його від французького, проте зміст не втрачається.

Окрім вищезазначеної інформації, потрібно звернути увагу на той факт, що для лексичного рівню твору також характерна наявність фразеологізмів. З чого випливає, що було розглянуто приклад їх використання у французькому оригіналі та українському перекладі.

<p>Et maintenant, mes amis, dit Paganel, si ces brutes comptent sur nous pour exercer leur patience, <u>ils se trompent</u>.</p>	<p>А тепер, друзі, – казав Паганель далі, – якщо ці негідники сподіваються випробувати на нас своє довготерпіння, то вони впіймають облизня.</p>
--	--

Проаналізувавши речення, можна зробити висновок, що авторка перекладу використовує український фразеологізм «спіймати облизня», що означає зазнати невдачі, залишитися ні з чим. Це надає перекладу більшої емоційності, насиченості та образності. Хоча фразу «ils se trompent» - дослівно можна перекласти українською «вони помиляються, вони не праві». У такий спосіб перекладачка передає ексцентричність персонажа Паганеля.

Отже, переклад не змінює сенс речення, а навпаки робить його більш емоційно забарвленим та виразним.

Для ширшого розуміння лексичного рівня досліджуваного твору доцільно перейти до перекладу географічних назв. А саме:

Il fallut traverser ce curieux district des lacs volcaniques, des geysers et des solfatares qui s'étend à l'est des <u>WahitiRanges</u> .	Мандрівникам випало йти крізь мальовничий край вулканічних озер, гейзерів, сірчаних димучих сопок, що простяглися на схід од пасма <u>Вагіті-Ренджс</u> .
---	---

У французькому реченні наведено географічну назву: «WahitiRanges». В українському перекладі перекладачка використовує прийом транслітерації. Також слід виділити, що перекладачка в українському варіанті додає на початку речення «мандрівники», що в оригіналі відсутнє. Для опису рельєфу місцевості Вагіті-Ренджс перекладачка використовує слово «пасма» задля більшого та кращого сприйняття тексту читачем.

Для порівняння перекладу географічних назв, доречно навести ще один приклад речення:

L'île du Sud, c'était <u>Mahaï-Pouna-Mou</u> , c'est-à-dire « <u>la baleine qui produit le jade vert</u> ».	Південний острів мав назву <u>Таваї-Пуна-Му</u> , тобто, « <u>кит, що виробляє зелений нефрит</u> ».
---	--

Переклад даного речення є досить точним. Перекладачка вдається до прийому дослівного перекладу. Географічна назва «Mahaï-Pouna-Mou» в українському перекладі відтворена, як «Таваї-Пуна-Му», що трохи відрізняється звучанням від оригіналу. Слід додати, що у перекладі фрази «la baleine qui produit le jade vert» перекладачка використовує аналогічну фразу «кит, що виробляє зелений нефрит», не змінюючи її. Даний переклад зберігає образність та містичність оригінального тексту, що важливо для передання атмосфери твору.

2.2. Основні граматичні ознаки перекладу роману

а) морфологічні особливості аналізу перекладу

Перш за все, слід зазначити, що у даному пункті розглянуто особливості відтворення перекладу французьких дієслів Тамарою Воронович, у яких граматичних часах частіше вживається речення у творі, а у яких менше, а також наявність відмінностей перекладу від оригіналу.

Особливістю роману Жуля Верна є наявність граматичного часу *Passé simple*, який здебільшого використовували для написання літературних творів 19-20 століття.

Речення наведено нижче є прикладом:

Avant d'être visitée intérieurement, la bouteille fut examinée à l'extérieur.	Спочатку пляшку ретельно <u>оглянули</u> ззовні.
---	--

Отже, у французькому реченні в першій частині використано пасивну форму дієслова, а у другій частині можна побачити дієслово «être», вжите у *Passé simple* і яке має форму «fut». В українському перекладі пасивність опускається, дія відбувається в минулому часі, дієслово має доконаний вид.

У французькій мові дієслово у недоконаному виді вживається у часі *Imparfait*. Дія представляється, як необмежена і не має ні початку, ні кінця.

Для розуміння даного граматичного часу доцільно навести приклад, який подано нижче:

En ce moment, il <u>enlevait</u> le bouchon avec le plus grand soin, et une forte odeur saline se répandit dans la dunette.	По кают-компанії <u>розійшовся</u> міцний солоний дух морської води.
---	--

На даному прикладі чітко відстежується той факт, що дія відбувається у минулому часі, дієслово у недоконаному виді у французькому варіанті, але перекладачка в українському перекладі використовує доконаний вид. Отже, з чого випливає, що різні граматичні форми передаються різними засобами, механізмами.

Речення, подане нижче має деякі відмінності в оригіналі та перекладі. Отже, у даному реченні дієслово вжито в граматичному часі *Passé simple*,

який виражає дію у минулому та , як зазначалося вище, є характерним для літературних текстів.

Et, ce disant, Glenarvan <u>commença</u> à gratter les dures matières qui protégeaient le goulot ; bientôt le bouchon <u>apparut</u> , mais fort endommagé par l'eau de mer.	Гленарван <u>почав зішкрібати</u> з шийки твердої шкаралупи, і незабаром <u>показався</u> корок, сильно пошкоджений морською водою.
--	---

В українському перекладі дієслова «почав зішкрібати» виражено у минулому часі, доконаному виді, у другій частині речення дієслово «показався» також вжито у минулому часі доконаному виді. Граматичний час *Passé simple* передано доконаним видом в українському перекладі.

Доцільно навести ще один приклад:

Thalcave <u>entrevit</u> des ombres <u>se mouvant</u> sans bruit à travers les touffes de curramammel.	Талькав <u>помітив</u> якісь тіні, <u>що нечутно сновигали</u> серед кущів куррамаммель.
--	--

Дієслово «entrevit» вжите у граматичному часі *Passé simple*, в українському реченні перекладене, як дієслово у минулому часі доконаному виді. «Se mouvant» - це *Participe présent*, тобто дієприкметник теперішнього часу. Він означає властивість предмета, яка характеризує його на рівні дії, яку він виконує. Зазвичай, в українській мові перекладається підрядним означальним реченням. Слід сказати, що за структурою речення є складнопідрядним, а саме з'ясувальним.

Отже, для порівняння усіх граматичних часів також не можна не розглянути майбутній час. Для позначення дієслів у майбутньому часі у французькій мові використовуються декілька граматичних часів. Одним з них є *Futur proche* – описує дієслово в найближчому майбутньому. Він утворюється за допомогою дієслова «aller» у формі теперішнього часу та інфінітиву. Також існує майбутній час *Futur simple* – це простий майбутній час, який вживається для вираження майбутньої дії, що відбувається після

моменту мовлення. Futur simple в українській мові перекладається дією у майбутньому часі, а дієслово має доконаний або недоконаний вид.

На прикладі даного речення доцільно проаналізувати вживання граматичного часу Futur simple та його відтворення в українському перекладі:

– <u>J'avoueraï</u> à Votre Honneur, reprit le capitaine, que le mot suivant, graus, <i>m'embarrasse</i> .	<u>Признаюся</u> вам, сер, – обізвався Джон Мангс, – що з наступним словом – graus – я <i>потрапляю в скруту</i> .
--	--

Можна помітити, що в українському перекладі у реченні «J'avoueraï» - дієслово у майбутньому часі, а перекладачка вдається до відтворення дієсловом у теперішньому часі недоконаному виді. В той час, як дієслово «*m'embarrasse*», яке в оригіналі утворено за допомогою теперішнього часу Indicatif présent, в українському перекладі залишається у теперішньому часі. Власне помітним є той факт, що перекладачка в українському перекладі заміняє слово «capitaine» на ім'я Джон Мангс. А також залишає німецьке слово «graus» з оригіналу, що передає атмосферу тексту.

На даному прикладі можна побачити, що майбутній час зберігається в обох реченнях:

Peut-être le troisième document nous le <u>fera-t-il</u> comprendre.	Може, нам <u>стане</u> в пригоді третій документ.
--	---

У французькому реченні дієслово «fera-t-il» - це Futur simple, простий майбутній час у третій особі однини, а в українському перекладі дієслово «стане» - це також простий майбутній час. Інверсія додає модальності сумніву.

Не можна не приділити увагу теперішньому часу. Можна помітити, що пряма мова у романі зазвичай відтворена дієсловами теперішнього часу недоконаного виду. Теперішній час у французькій мові – це Indicatif présent.

Нижче наведено приклад даного часу:

Je ne sais comment le traduire.

Не знаю, як його витлумачити.

Отже, доцільно додати, що як у оригіналі, так і в перекладі речення утворено за допомогою дієслова у теперішньому часі недоконаному виді.

б) синтаксичні особливості аналізу перекладу

Отже, синтаксичні правила мови стосуються способу, за яким мовні вирази поєднуються в речення. Вони регулюють організацію елементів речення з точки зору їх порядку, місця і їх узгодження.

Доцільно навести приклад синтаксичного явища, а саме інверсії. У французькій мові, щоб побудувати питальне речення для супроводження прямої мови використовується інверсія, яка є простою і складною. Проте у сучасній розмовній французькій мові носії дуже часто упускають дане правило і обмежуються реченням з прямим порядком слів з підвищенням тону в кінці речення. На відміну від французької мови, в українській мові строгий порядок слів у питальному реченні відсутній.

Отже, завдяки прикладу наведеному нижче можна відстежити явище інверсії в обох реченнях.

– C'est au capitaine John de nous répondre, dit Glenarvan. Marchons-nous bien ? Êtes-vous satisfait de votre navire, John ?

– На це нам відповість капітан Джон, – мовив Гленарван. – Як ми йдемо, Джоне? Чи задоволені ви з свого судна?

Слід зробити висновок, що у французькому реченні питальне речення утворено за допомогою інверсії як у першому, так і в другому. Вона є простою, порядок слів у реченні зворотній: присудок-підмет-другорядні члени речення. А в українському перекладі у першому питанні відстежується прямий порядок слів, а у другому - питання побудовано за допомогою частки «чи» та має непрямої порядок слів.

Після ознайомлення з оригіналом роману, можна зробити висновок, що майже усі питальні речення у діалогах побудовані за допомогою непрямого порядку слів, тобто інверсії. Рідко зустрічаються питальні речення з використанням конструкції «est-ce que», при якій використовується прямий

поряд слів у реченні. Нижче наведено ще один приклад запитання з інверсією:

<u>Y avait-il là le secret de tout un désastre, ou seulement un message insignifiant confié au gré des flots par quelque navigateur désœuvré?</u>	<u>Що ховає він</u> – таємницю страшного лиха чи лиш дрібну звісточку, з нудьги звірену на примху хвиль якимсь мореплавцем?
---	---

Можна помітити, що інверсія зберігається в українському питальному реченні, хоча є не обов'язковою, проте перекладачка вдається до збереження інверсії у перекладі, задля надання більшої експресивності та емоційності.

Інверсія використовується не лише для утворення питального речення у французькій, а також для наказового способу дієслова. Але у тому випадку, якщо використано займенникові (зворотні) дієслова:

– <u>Taisez-vous</u> donc, vous autres, répliqua Tom Austin, le second du yacht, <u>ne voyez-vous pas</u> que cet animal était un ivrogne fieffé, et que pour n'en rien perdre il a bu non seulement le vin, mais encore la bouteille ?	– <u>Годі базікати!</u> – озвався Том Остін, помічник капітана. – <u>Чи ви не бачите</u> , що ця драпіжниця – п'яниця непросипенна: аби не втратити ані краплини, вона лигнула вино разом із пляшкою.
---	---

Можна відмітити, що у французькому реченні, у першій частині речення використано інверсію у вигляді наказового способу дієслова, у французькій мові це явище називається *Impératif*. Як зазначено вище, речення має займенникове дієслово, тому використано непрямий порядок слів. В українському перекладі замість звичайних відповідників використано слова притаманні розмовній українській мові: «драпіжниця – п'яниця непросипенна», «лигнула», що надає реченням емоційності та виразності.

Наступний приклад – це питальне речення зі складною інверсією. Вона вживається, коли підмет виражається іменником або займенником, окрім особового. При будові речення підмет залишається на своєму місці, перед присудком, але повторюється після у вигляді особового, третьої особи відповідного роду і числа.

Доцільно навести приклад:

<i>Le Duncan</i> <u>pourrait-il</u> réparer ses avaries ?	Чи зможе «Дункан» полагодити там своє пошкодження?
---	--

Як вже зазначалося, у даному французькому реченні – питальне речення зі складною інверсією. «*Le Duncan*» – це підмет, «*pourrait-il*» – це інверсія, такий порядок слів є прикладом складної інверсії у французькій мові. На відміну від французького речення, в українському перекладачка інтерпретує складну французьку інверсію використанням простої інверсії з часткою «чи».

Достатньо цікавим є приклад перекладу вигуків у романі. Їх функцією є вираження почуття мовця, не називаючи їх. Для французької розмовної мови характерне використання вигуків. У романі можливо відстежити та проаналізувати розмовну мову, адже налічується багато діалогів персонажів.

Для порівняння доцільно навести приклад відтворення вигуків в оригіналі та перекладі:

– <u>Monsieur ! monsieur</u> , dit Mary Grant d'une voix brisée par l'émotion..	– <u>О пане!</u> – голос Мері Грант забринів з хвилювання.
---	--

В українському перекладі можна помітити, що перекладачка економна у виборі аналогів та прибирає багато слів з оригіналу. Наприклад, у французькому реченні дублюється «пан», а в українському перекладі залишається лише одне. Також відмінністю від оригіналу є вилучення дієслова «dit», що перекладається як «сказала» та замінюється у реченні на «голос Мері Грант..».

Нижче наведено ще один приклад використання вигуків у реченні:

– Hurrah ! hurrah ! – répondirent à Glenarvan ses compagnons, se précipitant sur le rivage.	– Слава! Слава! – відповіли Гленарванові його друзі й побігли до берега.
---	--

Слід зазначити, що в українському реченні перекладачка замінює «ура», як використано в оригіналі, на «слава». Даний варіант перекладу є

недоречним, адже не передає сенс оригінального речення. Будь-які інші відмінності від оригіналу відсутні у перекладі.

Для аналізу синтаксичного рівня твору «Діти капітана Гранта» доцільно розглянути декілька типів речень, які наявні у романі.

Для початку, слід навести приклад:

– <u>Vous croyez</u> ? dit le major Mac Nabbs.	– <u>І ви в це вірите?</u> – спитав Мак-Наббс.
--	--

Отже, можна зробити висновок, що у наведеному прикладі як французьке речення, так і українське – це просте речення. Відмінність речень лише у тому, що в українському тексті перехідне дієслово, яке передбачає використання прийменника, а саме «в це».

Для порівняння наведено ще один приклад простого речення з роману:

<u>Il vit ! il vit encore !</u>	<u>Він живий! Він ще живий!</u>
---------------------------------	---------------------------------

Український переклад відповідає оригіналу, перекладачка не застосовує ніяких змін. Французьке та українське речення – прості. У французькому реченні дієслово «vivre» – жити у теперішньому часі Indicatif présent в третій особі однини. А в українському реченні використано прикметник «живий».

Задля точного аналізу типів речення, слід звернути увагу на використання складних речень у романі та їх переклад:

Des peuplades entières avaient disparu comme disparaissent des troupeaux de moutons, rôties et mangées.	Зникли цілі племена, як зникають отари овець, що їх вирізали й поїли.
---	---

Можна помітити, що перекладачка трансформує оригінал у складне підрядне речення, а саме з'ясувальне, адже використано сполучник «що». На відміну від українського у французькому реченні підрядність відсутня, використані прикметники «rôties» - смажені , «mangées» - з'їдені. Порівняння, використане у французькому реченні: «comme..», зберігається в українському реченні та перекладається прислівником «як», як і в оригіналі.

Отже, можна зробити висновок, що не завжди переклад може збігатися за структурою з оригіналом.

2.3. Роль стилістичних фігур в романі та особливості їх відтворення в перекладі.

По-перше, слід зазначити, що для художнього тексту притаманне використання стилістичних фігур, які роблять текст більш емоційним, виразним, насиченим картинами. В загальному розумінні – це мовні засоби, до яких входять також тропи.

Для початку аналізу стилістичних фігур роману доцільно навести приклад речення з їх уживанням. Однією зі стилістичних фігур є порівняння. Слід навести приклад для аналізу використання порівняння у французькому творі та у перекладі:

Sa tête était large et disposée <u>comme un double marteau</u> au bout d'un manche.	Широчезна голова <u>скидалася на подвійний молоток</u> , наштрикнутий на держак.
---	--

У даному прикладі в оригіналі чітко помітно троп – порівняння. Зазвичай у французькій мові порівняння використовується з часткою «comme». В українському варіанті воно не так чітко виражене, адже для вираження порівняння в українській мові використовується сполучник «як» або «наче», проте у прикладі він відсутній. Перекладачка для порівняння використовує дієслово «скидатися».

Для подальшого аналізу стилістичних фігур, які наявні у романі слід звернути увагу на ще один троп – метафору. Він є одним із основних тропів, який розкриває сутність одного предмета чи явища через особливість іншого.

Ils pouvaient sans crainte laisser derrière eux ce continent américain, et toutes <u>leurs pensées s'envolaient déjà vers la terre australienne.</u>	Тепер вони могли з чистим сумлінням залишити Американський суходіл, і <u>їхні думки полинули</u> вже до австралійської землі.
--	---

По-перше, перекладачка відходить від оригіналу, використовуючи слово «суходіл» замість «континент», як у оригіналі. Щодо метафори «думки полинули», вона перекладена без змін від оригіналу. Це стерта метафора, яка втрачає свою образність.

Наступним прикладом стилістичної фігури є троп гіпербола. Отже, доцільним є проаналізувати приклад даного тропу.

Après d'Urville, l'ethnographie de la Nouvelle-Zélande fut complétée par un audacieux explorateur qui, <u>vingt fois</u> , <u>parcourut le monde entier</u> , un nomade, un bohémien de la science, un Anglais, Earle.	Після Дюрвіля етнографію Нової Зеландії збагатив сміливий дослідник, котрий <u>разів з двадцять</u> <u>об'їхав навколо світу</u> , мандрівець і бурлака від науки – англійський учений Ерл.
--	---

У реченні наявна гіпербола «разів з двадцять об'їхав навколо світу», вона перекладено відповідно до оригіналу, без змін. Безумовно, об'їхати весь світ двадцять разів неможливо, тому чітко зрозуміло, що це гіпербола, адже наявне характерне перебільшення. У реченні цей вираз використано для того, аби підсилити факт, що учений Ерл дійсно майстер своєї справи та професіонал. В оригіналі місто «d'Urville» написано з апострофом, а в українському перекладі перекладачка обрала стратегію вилучення апострофа. Вона замінює назву міста на «Дюрвіль», хоча за правилами потрібно перекласти, як «д'Юрвіль». Також слід звернути увагу на те, як перекладено дієслово «fut complétée», в оригіналі воно має пасивну форму, а в українському перекладі Тамара Воронович перекладає активною формою «збагатив».

Одним із тропів, яке знаходить своє чітке відображення у прикладі, наведеному нижче є синекдоха. Часто використовується у фразеологізмах.

Pendant trois jours, la petite troupe s'aventura sous ces vastes arceaux et sur un sol argileux que <u>le pas de l'homme</u>	Протягом трьох днів маленький загін простував під величезними зеленими арками глинястим ґрунтом, де ще
--	--

n'avait jamais foulé.

ніколи не ступала людська нога.

Отже, у даних реченнях синекдохою є фраза «ніколи не ступала людська нога». Множина «ноги» замінюється однією «нога», що є характерною рисою для стилістичної фігури синекдоха.

Наступна стилістична фігура, на яку слід звернути увагу для аналізу – це персоніфікація. Це є видом метафори, що сприяє художньому олюдненню навколишнього середовища.

La mer hurlait, comme si elle eût possédé la voix de ces écueils antiques animés par la mythologie païenne.

Море ревло, наче ожило й заволатало підводне каміння, як то мовиться в античних міфах.

Отже, як висновок, в оригіналі та у перекладі персоніфікація це фраза «la mer hurlait» – «море ревло». Перекладачка перекладає без змін, використовує пряме значення дієслова «hurler» – ревити. Проте у реченнях присутня не лише персоніфікація, а й порівняння «La mer hurlait, comme si elle eût possédé la voix de ces écueils antiques animés» – «Море ревло, наче ожило й заволатало підводне каміння». Як згадувалося на початку розділу в українській мові для порівняння використовується сполучник «як» та «наче». У даному реченні можна помітити, що авторка перекладу використовує сполучник «наче».

2.4. Основні перекладацькі трансформації використані Тамарою Воронович в перекладі роману «Діти капітана Гранта».

Як цитують Л. Поліщук та Т. Пушкар у своїй праці «Перекладацькі трансформації та їх різноманіття у перекладних виданнях художньої літератури», згідно з В.Коптіловим «перекладацькі трансформації – це численні та якісно різноманітні перетворення, які здійснюються задля досягнення перекладацької еквівалентності («адекватності») перекладу всупереч розбіжностям у формальних та семантичних системах двох мов». [17,ст.147].

Слід зазначити, що існує багато перекладацьких трансформацій. Варто почати аналіз з однієї з них, а саме антонімічний переклад, який використано у реченні, наведеному нижче. Антонімічний переклад є підвидом «заміни». Його функцією є заміна стверджувального речення негативним (або навпаки) та заміна слова або слів вхідної мови антонімом у мові перекладу.

Нижче подано французьке речення та його український переклад для аналізу даної перекладацької трансформації:

<i>Politesse</i> peu regrettable, car la tanière était digne de l'ours.	А втім, не було чого й ремствувати на цю <i>нечемність</i> , бо барліг був вартий ведмедя.
---	--

Проаналізувавши оригінал і переклад можна зробити висновок, що французьке слово «*politesse*», яке перекладається українською «ввічливість», в українському варіанті це слово перекладено «нечемність». Такий прийом і є антонімічним перекладом, тобто заміна слова антонімом у мові перекладу.

Наступний тип перекладацької трансформації, на яку слід звернути увагу є реметафоризація. Її функція – це заміна вихідної метафори іншою метафорою у перекладі.

Cependant, ils ne pouvaient rester sur le pont, car la pluie était violente.	Однак вони не могли вийти й на палубу – дощ лив як із відра.
--	--

У французькому реченні використано метафору «*la pluie était violente*» - «дощ був сильний, несамовитий». А в українському перекладі використано поширену для української мови метафору «дощ лив як із відра», яка влучно доносить сенс речення оригіналу та робить переклад більш емоційним та насиченим.

На прикладі речення наведеного нижче помітна семантико-синтаксична перекладацька трансформація під назвою додавання.

Paganel essayait de tuer le temps avec ses histoires, mais il y réussissait peu.	Паганель пробував згаяти час, розповідаючи всілякі бувальщини, але нікого не звеселив.
--	--

Отже, у другій частині українського перекладу присутнє додавання фрази «нікого не звеселив», хоча якщо перекладати дослівно оригінал, можна отримати такий переклад – «але він не дуже впорався», що має інший сенс. Отже, як висновок, додавання лексичних одиниць у перекладі може змінювати контекст речення.

Однією з поширених перекладацьких трансформацій є вилучення (omission). Дана трансформація відстежується на прикладі наведених нижче речень:

<i>Glenarvan et les siens ne faisaient pas un demimille par heure.</i>	За годину ледве робили-півмилі.
--	---------------------------------

Перекладачка у своєму перекладі вилучає фразу «*Glenarvan et les siens*» – «Гленарван і компанія» та інтерпретує речення у неповне. Речення не втрачає свого сенсу та є зрозумілим для читача. Отже, можна сказати, що прийом вилучення, у даному випадку, не викривляє сенс оригіналу.

Для порівняння слід навести ще один приклад використання прийому вилучення:

Entre les branches des grands arbres, à la surface des arbrisseaux, voltigeaient et bavardaient quelques kakatoès, le « kakariki » vert, avec une bande rouge sous la gorge, le « taupo » orné d'une belle paire de favoris noirs, et un perroquet gros comme un canard, roux de plumage, avec un éclatant dessous d'ailes, que les naturalistes ont surnommé le « Nestor méridional.	Entre les branches des grands arbres, à la surface des arbrisseaux, voltigeaient et bavardaient quelques kakatoès, le « kakariki » vert, avec une bande rouge sous la gorge, le « taupo » orné d'une belle paire de favoris noirs, et un perroquet gros comme un canard, roux de plumage, avec un éclatant dessous d'ailes, que les naturalistes ont surnommé le « Nestor méridional.
---	---

Помітною відмінністю між оригіналом і перекладом є той факт, що у українському перекладі повністю вилучається частина «que les naturalistes ont surnommé le « Nestor méridional », що можна перекласти як « якого натуралісти прозвали «Південним Нестором»». Також слід додати, що

авторка перекладу, перекладаючи реалії, зберігає назви тварин, використовуючи транслітерацію.

На прикладі даних речень відстежується граматична перекладацька трансформація, яка називається членування речення. Дане визначення подає А.Мамрак у своїй книзі «Вступ до теорії перекладу». Членування речення – це вид перекладу, за допомогою якого відбувається перетворення простого речення мови-оригіналу на складне речення мови-перекладу чи перетворення простого або складного речення мови-оригіналу на два чи більше самостійних речення в мові-перекладу. [14]

Les saisines des embarcations et les amarres de la drome furent doublées. On renforça les palans de côté du canon. On roidit les haubans et galhaubans. Les écoutes furent condamnées.	«Кріплення шлюпок і запасного рангоуту подвоїли. Матроси закріпили бокові талі гармати, туго натягли ванти й бакштаг, позабивали люки.
--	--

Отже, можна помітити, що у французькому тексті наявні чотири окремих речення. Помітно, що використано акцентований синтаксис, таким чином Жюль Верн показує окрему важливість кожної дії, а в українському тексті перекладачка вирішила цього ритму не передавати.

Наступний поширений перекладацький прийомом – це перестановка. Його функція полягає у заміні порядку мовних елементів у тексті перекладу, що відрізняється від вихідного порядку у тексті оригіналу.

De grands bouquets de mimosas et d'eucalyptus, des gommiers d'essences diverses, en rompaient çà et là la monotone uniformité. Le « gastrolobium grandiflorum » hérissait le sol de ses arbustes aux fleurs éclatantes.	Одноманітність краєвиду вряди-годи порушували гайки мімоз і евкالیптів або камедних дерев, та ще рясніли кущі «гастролобіум грандіфлорум», рослини з яскравими квітами.
---	---

У французькому реченні на початку йде мова про мімози і евкالیпти, а в українському перекладі перекладачка переставляє «мімози і евкالیпти» у другу частину речення, а на початку пише про краєвид, що відрізняється від

оригіналу. Також сам Жюль Верн використовує латинську назву рослини «*gastrolobium grandiflorum*», адже ця рослина не має французької назви, вона має власне найменування та розповсюдження в Австралії.

Не можна не згадати про один із перекладацьких прийомів – трансплантацію. Як це називає перекладач А. Мамрак, це перенесення слів або словосполучень в оригінальному написанні у текст перекладу, щоб надати тексту автентичності. [14]

– Bien. Et cette syllabe indi, qui a été une première fois le radical d’Indiens, et une seconde fois le radical d’indigènes ?	– Гаразд. А уривок <i>indi</i> , який спершу ви тлумачили як корінь слова <i>indiens</i> – «індіанці», а потім – слова <i>indigenes</i> – «тубільці»?
---	---

В українському перекладі даний перекладацький прийом відстежується шляхом збереження слів «*indi*», «*indiens*», «*indigenes*» з тексту оригіналу мовою оригіналу. Слід зазначити, що прийом трансплантації підібрано влучно, адже таким чином чітко передається сенс оригінального речення.

Одним з лексичних трансформаційних прийомів є прийом цілісного перетворення. Це вид трансформації, завдяки якому повністю замінюється, адаптується зміст оригіналу у тексті перекладу. Зазвичай використовується для перекладу фразеологізмів або реалій. Для розуміння відтворення прийому слід навести приклад:

– Dieu est pour nous !	– Доля змилювалась над нами!
------------------------	------------------------------

Доцільним буде звернути увагу на те, що для перекладу речення використано даний прийом – цілісне перетворення, хоча оригінальне речення не є фразеологізмом або реалією характерною французькій мові. Вислів «Бог з нами/ Бог на нашому боці» також використовується в українській мові. Авторка перекладу замінює слова у реченні, проте основний сенс речення не втрачається. Перекладачка вдається до такого прийому тому, що на момент публікації перекладу, а це 1967 рік, діяла заборона релігії у Радянському Союзі. Отже, на даному прикладі можна чітко побачити, як тодішні реалії та влада впливали на перекладацьку діяльність.

Висновки до розділу 2

У даному розділі було проведено дослідження особливостей перекладу українською мовою художніх творів на основі пригодницького роману «Діти капітана Гранта» Жуля Верна, який має важливе значення для сучасного світу.

Було досліджено основні особливості перекладу на лексичному, граматичному, стилістичному рівнях, а також розглянуто перекладацькі трансформації, які використовувалися в українському перекладі Тамари Воронович.

Таким чином, під час аналізу перекладу, було виявлено, що на лексичному рівні, перекладачка в більшості випадків для перекладу термінології морської справи зберігає основне, перше визначення. Рідше можна зустріти заміну першого значення на більш просте, зрозуміле для читача. Для перекладу розділу науки ботаніки Тамара Воронович зберігає основні відповідники, але в українському перекладі можна помітити заміну порядку термінів у реченні, який відрізняється від оригіналу. Використання даного прийому не спотворює основний зміст оригінального речення.

На граматичному рівні в українському перекладі структура речення частіше зберігається, як в оригіналі. Граматичний час *Passé simple* в українському перекладі відтворено дієсловом у минулому часі доконаному виді, французькі дієслова у *Imparfait* в українській мові виступають дієсловом у минулому часі недоконаному виді. А майбутній час *Futur proche* в українській мові – дієслово у найближчому майбутньому. Хоча у перекладі трапляються випадки, коли французьке дієслово в майбутньому часі українською відтворено, як дієслово у теперішньому часі.

Для узагальнення можна зазначити, що у своєму перекладі Тамара Воронович частіше використовувала такі перекладацькі прийоми, як додавання, вилучення, членування речення, цілісне перетворення та реметафоризацію.

ВИСНОВКИ

У даній дипломній роботі було проведено комплексне дослідження особливостей перекладу художніх творів, а саме пригодницького роману «Діти капітана Гранта» Жуля Верна та його український переклад, виконаний Тамарою Воронович. Проаналізувавши переклад на лексичному, граматичному, стилістичному рівнях, було виявлено ряд ключових особливостей.

Слід зазначити, що під час дослідження теоретичних засад було виявлено, що український художній переклад – це складний творчий процес, у якому важливо зберігати ритм, стиль та образність оригіналу. Він має велике значення для культурного обміну та розширення літературної спадщини. Дослідження показало, що переклад художніх творів вимагає глибокого розуміння мови, культурного контексту та літературних традицій як мови оригіналу, так і мови перекладу.

Доцільно додати, що у роботі було відзначено історичний контекст розвитку українського перекладу художніх творів та важливість даного виду перекладу для літературного життя та культурного обміну. При перекладі художніх творів важливо враховувати мовні особливості, стилістичні нюанси та аудиторію цільового тексту.

У практичній частині роботи було виявлено, що на лексичному рівні Тамара Воронович у своєму перекладі вдається до тактики збереження та відтворення термінології різних галузей таких, як морська справа, розділів ботаніки, іхтіології, гемології, географії, які присутні у романі завдяки основним відповідникам. На граматичному рівні в українському перекладі загалом відтворюється структура речень відповідно до оригіналу, проте у деяких випадках відбуваються зміни вживання часових форм.

Дослідження українського перекладу показало, що Тамара Воронович у своєму перекладі використовує здебільшого такі перекладацькі трансформації, як вилучення, додавання, членування речення та реметафоризацію для збереження образності оригіналу.

Проведена наукова розвідка дозволяє стверджувати про надзвичайну складність перекладу текстів різних історичних періодів. Задля еволюції людства є необхідність здійснення нових перекладів існуючих творів, які б більш точно віддзеркалювали зміст оригінального тексту в сучасній когнітивній картині світу мови перекладу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Алексєєв, А., Бойко, Я., Введенська, Т., Висоцька, Т., Фоміна, Л. (2017). Введення в теорію і практику перекладу: навчальний посібник. Дніпро : НГУ. 191 с.
2. Андрієвська, Е. (2021). Вступний курс фонетики французької мови. Навч. посібник для філологів та перекладачів. Київ: ФОП Черенок К.В. 152 с.
3. Білоус, О. (2013). Теорія і технологія перекладу. Курс лекцій: доопрацьований та доповнений. Навчальний посібник для студентів перекладацьких відділень. Кропивницький: РВВ КДПУ ім. В. Винниченка. 200 с.
4. Брандис, Е. (1981). Рядом с Жюлем Верном. Дет. лит. 222 с.
5. Глущенко, В., Ледняк, Ю., Овчаренко, В., Рябініна, І. (2006). Лексикологія. Фразеологія. Лексикографія: Навчальний посібник для студентів філологічних факультетів. Слов'янськ: ПП «Канцлер». 28 с.
6. Гунчик, І., Хайчевська, Т. (2017). Лексикологія сучасної французької мови. *Lexicologie du français moderne* : Навч. посібн. Луцьк : Вежа-Друк. 132 с.
7. Кальниченко, О. (2017). Теорія перекладу: для студентів 3-4 курсів ф-ту «Референтперекладач», Філологія (Переклад). Харків : НУА. 64 с.
8. Комірна, Є., Самойлова, О. (2023). Французька мова / *Manuel de français* : підручник. 2-ге вид. виправ. та доп. Київ : Ліра-К. 442 с.
9. Коптілов, В. (1971). Актуальні питання українського художнього перекладу. Київ: Вид-во Київ. ун-ту. 131 с.
10. Коптілов, В. (1982). Теорія і практика перекладу : навч. посіб. для студ. філол. ф-тів ун-тів. Київ : Вища шк. 166 с.
11. Лисенко, Н. (2023). Фонетичний курс з французької мови для гуманітарних факультетів: навчально-методичний посібник. Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна. 140 с.
12. Литвин, І. (2013). Перекладознавство. Науковий посібник. Черкаси: Ю. А. Чабаненко. 288 с.

- 13.Литвиненко, В. (2017). LE FRANÇAIS. Навчальний посібник з французької мови для студентів вищих навчальних закладів. Умань: Видавничополіграфічний центр «ОМІДА». 161 с.
- 14.Мамрак, А. (2009). Вступ до теорії перекладу: навчальний посібник. Київ: Центр учбової літератури. 304 с.
- 15.Олійник, О., Шинкарук, В., Гребницький, Г. (2007). Граматика української мови. Навчальний посібник. Київ: Кондор. 544 с.
- 16.Папіжук, В., Лісова, Ю. (2023). Посібник-практикум з граматики французької мови. Житомир: Житомирський державний університет імені Івана Франка. 66 с.
- 17.Поліщук, Л., Пушкар, Т. (2023). Перекладацькі трансформації та їх різноманіття у перекладних виданнях художньої літератури. In: International multidisciplinary scientific and practical Internet conference «Innovative projects and paradigms of international education», February 28 - March 1. Georgia, Tbilisi, Ukraine, Kyiv.
- 18.Прокопенко, А. (2018). Історія перекладу та перекладацької думки: Англія, Німеччина, Америка, Україна : конспект лекцій. Суми : Сумський державний університет. 87 с.
- 19.Сінченко, Є. (2011). Вводно-фонетичний курс французької мови: Метод. рек. з вивчення французької мови. Луцьк. 52 с.
- 20.Станіслав, О. (2012). Тенденції розвитку синтаксису сучасної французької мови (теоретичний аспект). Запоріжжя : ЗНУ. С. 166-169.
- 21.Станіслав, О. (2010). Stylistique française. Cours théorique et pratique. Навчальний посібник французькою мовою. Луцьк: РВВ “Вежа” Волин. нац. ун-ту ім. Лесі Українки. 76 с.
- 22.Стріха, М. (2006). Український художній переклад: між літературою і націєтворенням. Київ: Факт Наш час. 344 с.
- 23.Федишин, О. (2011). Методичні поради та практичні завдання з граматики французької мови. Львів. 45с.

24. Фоміна, Л. (2015). Особливості перекладу художніх творів. Методично-навчальний посібник з дисципліни «Особливості перекладу художніх творів» для магістрів за спеціальністю «Переклад». Дніпро: НГУ. 178 с.
25. Чередниченко, О (2007). Про мову і переклад. Київ: Либідь. 248 с.
26. Шухова, О. (2012). До генези та сутності синтаксичного поняття інверсії. Харків. С.70-78.
27. Ballard, M. (1992). De Cicéron à Benjamin: Traducteurs, traductions, réflexions. Lille: Presses Universitaires de Lille. 278 p.
28. Ianytska, O., Paliy, V. (2022). Comparative analysis of grammatical transformations in translation from French, Italian languages into Ukrainian (morphological and syntactic aspects). Острог: НаУОА. С. 50–54.
29. Kalifa, D. (2019). Jules Verne, le prophète scientifique. Histoire & Civilisations. p.88-91.
30. Oseki-Dépré, I. (1999). Théories et pratiques de la traduction littéraire. Paris : Armand Colin. 283 p.
31. Seleskovitch, D., Lederer, M. (2001). Interpéter pour traduire. Paris : Didier Érudition (Klincksieck). 320 p.
32. Vinay, J.-P., Darbelnet J. (1958). Stylistique comparée du français et de l'anglais: Méthode de traduction. Paris: Didier. 331 p.

ЛЕКСИКОГРАФІЧНІ ДЖЕРЕЛА

33. Бусел, В. (2012). Французько-український словник. Українсько-французький словник. Ірпінь: ВТФ «Перун». 1104 с.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ

34. Воронович, Т. (1989). Жюль Верн. Діти капітана Гранта. Переклад з французької. Київ: Веселка. 558 с.
35. Verne, J. (1828-1905). Les enfants du capitaine Grant. Les enfants du capitaine Grant. roman. La Bibliothèque électronique du Québec. 1278 p.
URL : <https://beq.ebooksgratuits.com/vents/Verne-Grant.pdf>

RÉSUMÉ

Le sujet de l'étude est «Les particularités de la traduction ukrainienne par Tamara Voronovych du roman d'aventures «Les enfants du capitaine Grant» de Jules Verne».

La traduction de la littérature permet de surmonter les barrières linguistiques et d'ouvrir l'accès au patrimoine littéraire mondial à un large éventail de lecteurs. C'est pourquoi le présent travail se penche sur les particularités de la traduction d'une œuvre de fiction, à savoir un roman d'aventures «Les enfants du capitaine Grant» de Jules Verne.

Le pertinence de l'étude est basée sur le besoin quotidien de surmonter les difficultés rencontrées par les traducteurs, ainsi que sur le développement d'approches méthodologiques pour surmonter ces difficultés. Une attention particulière est accordée à l'analyse des stratégies et tactiques de traduction qui permettent de préserver la valeur artistique et la charge émotionnelle de l'original.

Les objectifs principaux sont suivants : examiner les particularités de la traduction en ukrainien du roman d'aventures de Jules Verne ; caractériser les principales techniques de traduction du roman de Jules Verne ; étudier et analyser les particularités de la reproduction des caractéristiques lexicales, stylistiques et grammaticales du roman en ukrainien.

Le but de l'étude est de déterminer les moyens de reproduire en ukrainien le roman français "Les enfants du capitaine Grant" de Jules Verne.

L'objet de l'étude est les particularités de la traduction d'une œuvre de fiction, en l'occurrence un roman d'aventures. **L'objet concret** de l'étude est la manière de transférer et de reproduire les caractéristiques d'une œuvre de fiction, en particulier d'un roman, du français vers l'ukrainien.

La structure de l'étude comprend l'introduction, le chapitre théorique, le chapitre pratique, les conclusions pour chaque chapitre, les conclusions générales, la liste des sources utilisées.

La valeur pratique de l'étude réside dans l'amélioration de la pratique de la traduction, l'enrichissement des connaissances théoriques, l'influence sur l'éducation,

le développement professionnel des traducteurs, le développement de l'édition et la satisfaction des besoins des lecteurs.

La base théorique de l'étude est constitué d'ouvrages et de livres de linguistes, de traducteurs, de savants renommés tels que O. Cherednychenko, O.Bilous, O.Kalnynchenko, E. Komirna, V.Koptilov, A.Mamrak, D.Kalifa, M.Ballard et d'autres. La base théorique de l'étude évoque le contexte historique du développement de la traduction ukrainienne de la fiction et l'importance de ce type de traduction pour la vie littéraire et les échanges culturels. Lors de la traduction de fictions, il est important de prendre en compte les caractéristiques linguistiques, les nuances stylistiques et le public du texte cible.

Dans le chapitre pratique 45 exemples tirés de l'ouvrage et de leur traduction ont été analysés. **Les résultats de l'étude** ont constaté que Tamara Voronovych, dans sa traduction, s'efforce de conserver et de reproduire la terminologie de divers domaines, tels que les affaires maritimes, la botanique, l'ichtyologie, la gemmologie, la géographie, qui est présente dans le roman, en utilisant les principaux équivalents. Il est rare que le sens premier soit remplacé par un sens plus simple et plus compréhensible pour le lecteur. Dans la section sur la botanique, Tamara Voronovych conserve les équivalents de base, mais la traduction ukrainienne change parfois l'ordre des termes dans la phrase, ce qui diffère de l'original. L'utilisation de cette technique ne déforme pas le sens principal de la phrase originale. Au niveau grammatical, la structure des phrases dans la traduction ukrainienne est généralement conservée conformément à l'original, mais dans certains cas, il y a des changements dans l'utilisation des formes de temps. L'analyse de la traduction ukrainienne a montré que Tamara Voronovych utilise principalement des transformations de traduction telles que *des suppressions, des ajouts, des divisions de phrases et des remétaphorisations* pour préserver l'imagerie du texte original.

Notre étude confirme que la traduction de textes de différentes périodes historiques est une tâche extrêmement difficile. Pour le développement de l'humanité, il est nécessaire de créer de nouvelles traductions d'œuvres existantes qui reflètent

plus fidèlement le sens de l'original conformément à l'image cognitive moderne du monde de la langue cible.